

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ:		ΕΝΤΥΠΟ Ε	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ		Έγγραφο αξιολόγησης των αρχείων 71	
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15	ΕΝΤΥΠΟ ΣΤ	
Βιβλιογραφία	17	Έγγραφο αξιολόγησης της μεταφοράς & αποθήκευσης 72	
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ HACCP	19	Βιβλιογραφία	74
Βιβλιογραφία	21	5. ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ HACCP	75
3. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	23	Εφαρμογή του συστήματος HACCP	76
Βιολογικοί κίνδυνοι.....	23	1. Σύσταση της ομάδας HACCP.....	77
Βακτηριακοί κίνδυνοι.....	29	2,3. Περιγραφή του προϊόντος και καθορισμός	
Κίνδυνοι από ιούς	32	της προτεινόμενης χρήσης.....	79
Παράσιτα / πρωτόζωα.....	33	4. Ανάπτυξη διαγράμματος ροής	79
Μυκοτοξίνες	34	5. Επαλήθευση του διαγράμματος ροής.....	80
Χημικοί κίνδυνοι.....	35	Ανάλυση των επτά αρχών του HACCP.....	80
Φυσικά απαντώμενες χημικές ουσίες.....	36	Εφαρμογή & συντήρηση του συστήματος HACCP.....	97
Πρόσθετες χημικές ουσίες.....	38	Ανάλυση επικινδυνότητας.....	97
Φυσικοί κίνδυνοι	40	<i>Εκτίμηση των επτά αρχών του HACCP με</i>	
Βιβλιογραφία	42	<i>την χρήση της QRA</i>	100
4. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	43	Βιβλιογραφία	103
Ορθή Βιομηχανική πρακτική (GMP) & υγιεινή		6. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ - ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ...	105
στις Βιομηχανίες Τροφίμων.....	45	Η διασφάλιση της ποιότητας	105
Εφαρμογή της GMP στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις.....	45	Ιστορική ανασκόπηση ελέγχου ποιότητας.....	107
Εφαρμογή της GMP στις διεργασίες παραλαβής των πρώτων		Διοίκηση ολικής ποιότητας	108
υλών, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διανομής.	48	Τα αξιώματα της διοίκησης ολικής ποιότητας.....	109
ΕΝΤΥΠΟ Α		Κόστος ολικής ποιότητας	109
Έγγραφο αξιολόγησης των εγκαταστάσεων	61	Στόχοι και συνέπειες της ΔΟΠ.....	110
ΕΝΤΥΠΟ Β		Σχέση ΔΟΠ και ISO 9000	111
Έγγραφο αξιολόγησης του προσωπικού.....	65	Μεθοδολογία για βελτίωση της ποιότητας.....	111
ΕΝΤΥΠΟ Γ		Διαγράμματα ελέγχου των ιδιοτήτων / χαρακτηριστικών	
Έγγραφο αξιολόγησης της εξυγίανσης & του ελέγχου		των τροφίμων.....	114
των τροφικτικών / εντόμων.....	67	Κατασκευή διαγράμματος ελέγχου τύπου "p"	116
ΕΝΤΥΠΟ Δ		Κατασκευή διαγράμματος ελέγχου τύπου "np"	117
Έγγραφο αξιολόγησης των ανακλήσεων.....	69	Κατασκευή διαγράμματος ελέγχου τύπου "c"	118
		Ιστόγραμμα	118

Διάγραμμα Pareto.....	118
Διάγραμμα Διασποράς.....	119
Βιβλιογραφία.....	119

ΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	121
----------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.....	123
--------------------------------------	------------

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ:

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

7. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΚΡΕΑΤΩΝ & ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ..... 141

Εισαγωγή.....	141
Μικροβιολογικοί κίνδυνοι κρεάτων και πουλερικών.....	141
Χημικοί κίνδυνοι κρεάτων & πουλερικών.....	145
Φυσικοί κίνδυνοι κρεάτων & πουλερικών.....	145
Κίνδυνοι από τις πρώτες ύλες.....	146
Κίνδυνοι & έλεγχοι των επεξεργασιών.....	151
Φόρμες HACCP για προϊόντα κρέατος & πουλερικών.....	155
Εφαρμογή του HACCP σε σάντουιτς πουλερικού / κρέατος.....	181
Παραγωγή συσκευασμένου τεμαχισμένου χοιρομηρίου από κονσερβοποιημένο χοιρομήρι.....	182
Παραγωγή ψητού βοδινού.....	184
Σάντουιτς με μπιφτέκι.....	186
Παραγωγή τεμαχισμένου μαγειρεμένου στήθους γαλοπούλας.....	188
Βιβλιογραφία.....	190

8. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΙΕΥΜΑΤΩΝ..... 191

Εισαγωγή.....	191
Μικροβιολογία των αλιευμάτων.....	191
Παραγωγή φρέσκων, κατεψυγμένων και καπνιστών φιλέτων ψαριών.....	196
<i>Αλίευση</i>	196
<i>Εκσπλάχνισμός</i>	197
<i>Συντήρηση υπό ψύξη</i>	197
<i>Παραλαβή πρώτης ύλης στο εργοστάσιο</i>	198
<i>Διατήρηση υπό ψύξη</i>	199
<i>Αποκεφαλισμός - Γδάρσιμο - Φιλετάρισμα</i>	200
<i>Καπνισμός</i>	200
<i>Ποιοτικός διαχωρισμός - Ζύγιση</i>	202
<i>Συσκευασία</i>	202
<i>Ετικετάρισμα</i>	202
<i>Συντήρηση - Διανομή</i>	202

Παραγωγή κονσερβοποιημένων ψαριών.....	203
<i>Διαδικασίες σφαγής</i>	203
<i>Διαδικασία πλήρωσης</i>	203
<i>Σφράγισμα</i>	203
<i>Θερμική επεξεργασία</i>	203
<i>Ψύξη με νερό</i>	207

Παραγωγή αποξηραμένων / βρασμένων και καθαρισμένων έτοιμων για κατανάλωση γαρίδων.....	207
--	-----

<i>Αλίευση</i>	207
<i>Διατήρηση υπό ψύξη</i>	210
<i>Πλύσιμο</i>	211
<i>Ταξινόμηση</i>	211
<i>Μαγείρεμα</i>	211
<i>Ξήρανση</i>	211
<i>Ψύξη</i>	212
<i>Καθάρισμα - Ξεφλούδισμα</i>	212
<i>Συσκευασία - Ετικετοποίηση</i>	212
<i>Αποθήκευση</i>	212
<i>Διανομή</i>	212

Παραγωγή νωπών ή κατεψυγμένων με ή χωρίς όστρακο μαλακίων.....	212
--	-----

<i>Συγκομιδή</i>	212
<i>Παραλαβή πρώτης ύλης</i>	216
<i>Διατήρηση υπό ψύξη</i>	216
<i>Πλύσιμο</i>	216
<i>Διαχωρισμός</i>	216
<i>Απομάκρυνση κελύφους</i>	216
<i>Συσκευασία</i>	217
<i>Συντήρηση - Διανομή</i>	217

Συνθήκες υγιεινής στη βιομηχανία αλιευμάτων.....	217
--	-----

Συμπέρασματα.....	220
-------------------	-----

Βιβλιογραφία.....	220
-------------------	-----

9. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ..... 227

Κίνδυνοι και η σημασία τους στην γαλακτοβιομηχανία ...	227
--	-----

<i>Βιολογικοί κίνδυνοι</i>	227
<i>Μικροβιολογικοί κίνδυνοι γαλακτοκομικών</i>	228
<i>Χημικοί κίνδυνοι</i>	229
<i>Φυσικοί κίνδυνοι</i>	230

HACCP στο τυρί.....	230
---------------------	-----

<i>Τυρί Cheddar</i>	230
<i>Τυρί παρμεζάνα (Parmigiano-Reggiano)</i>	235
<i>Τυριά με σφθαλήμους</i>	238
<i>Τυρί τύπου Blue cheese</i>	240
<i>Gouda-Edam</i>	242
<i>Τυρί Camembert</i>	244
<i>Τυρί φέτα</i>	248

HACCP στο γιαούρτι.....	253
-------------------------	-----

Φρέσκο γιαούρτι	253	Συγκομιδή	287
Παραδοσιακό γιαούρτι με υμένα	257	Ψύξη	287
HACCP στο Βούτυρο	258	Συσκευασία	287
Βούτυρο με γαλακτική καλλιέργεια	258	Αποθήκευση	288
HACCP στα είδη ζαχαροπλαστικής	262	Μεταφορά	288
Γλυκίσματα γεμιστά με κρέμα (σου)	262	Σιτάρι	288
Βιβλιογραφία	265	Εισαγωγή	288
10. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ		Καλλιέργεια	288
ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	269	Συγκομιδή	289
A. Εφαρμογή των αρχών του HACCP σε κουζίνες		Ξήρανση	289
εστιατορίων	269	Αρχική αποθήκευση	289
Εισαγωγή	269	Μεταφορά	289
Σχεδιασμός διαγραμμάτων ροής	269	Μακροχρόνια αποθήκευση	290
Μέθοδος «προσέγγιση επεξεργασίας»	271	Επιθεώρηση	290
1. Παραλαβή	272	Πατάτες	290
2. Αποθήκευση	272	Προετοιμασία πριν τη συγκομιδή	290
3. Προετοιμασία	272	Συγκομιδή	291
4. Μαγείρεμα	273	Αποθήκευση	291
5. Ψύξη	273	Κατηγοριοποίηση	291
6. Επαναθέρμανση	274	Πλύση	291
7. Διατήρηση	274	Συσκευασία	292
8. Σερβίρισμα	275	Αποθήκευση	292
B. Εφαρμογή των αρχών του HACCP σε εταιρείες		Διανομή	292
τροφοδοσίας τροφίμων (Catering)	275	Κονσερβοποιημένα ροδάκινα	292
Εισαγωγή	275	Εισαγωγή	292
Περιγραφή διαγράμματος ροής	276	Προετοιμασία του φρούτου μέχρι το εργοστάσιο	292
Γ. Εφαρμογή των αρχών του HACCP από		Προετοιμασία προϊόντος	292
τους Καταναλωτές	276	Τμήμα συσκευασίας	294
Εισαγωγή	276	Θερμική επεξεργασία	294
Ασφάλεια τροφίμων κατά την αγορά	280	Αποθήκευση - Διανομή	294
Ασφάλεια τροφίμων στο σπίτι	280	Βιβλιογραφία	294
Βιβλιογραφία	281		
11. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ		12. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ HACCP	
[χωρίς & μετά από επεξεργασία]	283	ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΑΚΧΑΡΩΔΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	295
Εισαγωγή	283	Ζάχαρη	295
Μαρούλι	284	Εισαγωγή	295
Εισαγωγή	284	Περιγραφή προϊόντος	295
Καλλιέργεια	285	Μελόσα	296
Συγκομιδή	285	Πούλπα	297
Έκπλυση	285	Κρίσιμα σημεία ελέγχου στη γραμμή παραγωγής	298
Αποκοπή άκρων / τμημάτων	285	Μέλι	305
Ψύξη / Αποθήκευση	286	Εισαγωγή	305
Μεταφορά	286	Φόρμες HACCP για μέλι	305
Φράουδες	286	Χαλβάς	316
Εισαγωγή	286	Εισαγωγή	316
Καλλιέργεια	286	Διαγράμματα ροής και ανάλυση των CCPs	316
		Παραγωγή σησαμιού	316
		Παραγωγή ταχινιού	320
		Παραγωγή χαλβά	320
		Βιβλιογραφία	322

13. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΜΗ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΠΟΤΩΝ	323
Εισαγωγή	323
Εμφιαλωμένο νερό	323
<i>Ιστορία προϊόντος και περιγραφή</i>	323
<i>Άντληση νερού</i>	323
<i>Αποθήκευση</i>	324
<i>Συσσωμάτωση και καταβύθιση</i>	324
<i>Χλωρίωση</i>	324
<i>Αποθήκευση</i>	325
<i>Διήθηση</i>	325
<i>Προσθήκη ή αφαίρεση CO₂</i>	325
<i>Συσκευασία και σφράγιση</i>	325
<i>Επιθεώρηση φιαλών</i>	326
<i>Ετικετάρισμα και τυποποίηση</i>	326
<i>Συσκευασία φιαλών/κουτιών</i>	326
<i>Αποθήκευση</i>	326
Χυμοί φρούτων	326
<i>Ιστορία προϊόντος και περιγραφή</i>	326
<i>Παραλαβή νωπών προϊόντων</i>	327
<i>Πλύσιμο και διαλογή των νωπών φρούτων</i>	327
<i>Παραγωγή μη παστεριωμένων χυμών</i>	327
<i>Προ-παστεριωτικές διεργασίες</i>	331
<i>Παστερίωση</i>	331
<i>Ψύξη</i>	332
<i>Ασηπτική συσκευασία ή αποθήκευση σε ασηπτικές συνθήκες</i>	332
<i>Αποθήκευση</i>	332
Αναψυκτικά	332
<i>Ιστορία προϊόντος και περιγραφή</i>	332
<i>Εισερχόμενα υλικά - Πρώτες ύλες</i>	334
<i>Παρασκευή των σιροπιών εμφιάλωσης</i>	335
<i>Προσθήκη διοξειδίου του άνθρακα</i>	338
<i>Ανάμιξη</i>	338
<i>Εμφιάλωση/Αποθήκευση/Διανομή</i>	338
Τσάι και Καφές	338
<i>Ιστορία προϊόντος και περιγραφή</i>	338
<i>Επεξεργασία στη φυτεία</i>	338
<i>Εργασίες για την εμπορία</i>	341
<i>Παρασκευή στιγμιαίων ποτών</i>	341
<i>Παραγωγή εγκυτιωμένων και εμφιαλωμένων ποτών</i>	341
Βιβλιογραφία	343

14. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ HACCP ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΠΟΤΩΝ	347
Εισαγωγή	347
Μπίρα	347
<i>Εισαγωγή</i>	347
<i>Παραλαβή νωπών συστατικών</i>	347
<i>Βυνοποίηση</i>	349
<i>Άλωση</i>	352
<i>Χυλοποίηση</i>	352
<i>Διαβροχή</i>	352
<i>Βρασμός</i>	352
<i>Διεύγαση - Διήθηση</i>	353
<i>Ψύξη</i>	353
<i>Ζύμωση</i>	353
<i>Ορίμανση</i>	354
<i>Διήθηση</i>	354
<i>Συσκευασία / Σφράγιση</i>	354
<i>Παστερίωση φιαλών</i>	355
<i>Έλεγχος φιαλών</i>	355
<i>Ετικετάρισμα και κωδικοποίηση</i>	355
<i>Συσκευασία φιαλών/κουτιών</i>	355
<i>Αποθήκευση</i>	355
Σάκε	355
<i>Εισαγωγή</i>	355
<i>Νωπά υλικά</i>	356
<i>Λείανση Ρυζιού</i>	356
<i>Έκπλυση</i>	356
<i>Διαβροχή</i>	357
<i>Αχνισμός-Ατμισμός</i>	357
<i>Ψύξη</i>	358
<i>Koji</i>	358
<i>Κυρίως ποττός (Moromi), ζύμωση</i>	358
<i>Προσθήκες</i>	359
<i>Πίεση</i>	359
<i>Διήθηση</i>	359
<i>Αποθήκευση και παλαίωση παστερίωση</i>	359
<i>Διάλυση</i>	359
<i>Εμφιάλωση/Αποθήκευση/Διανομή</i>	359
Κρασί	359
<i>Εισαγωγή</i>	359
<i>Κύρια στάδια παραγωγής του κρασιού</i>	359
<i>Συγκομιδή</i>	359
<i>Αποβοστρύχωση</i>	361
<i>Θραύση καρπών</i>	362
<i>Εκχύλιση</i>	362
<i>Πίεση</i>	362
<i>Αλκοολική ζύμωση</i>	362
<i>Μηλογαλακτική ζύμωση</i>	363
<i>Ορίμανση</i>	364
<i>Διεύγαση</i>	364

<i>Σταθεροποίηση</i>	364	<i>Συμπεράσματα</i>	371
<i>Εμφιάλωση</i>	365	<i>Βιβλιογραφία</i>	373
<i>Αποθήκευση</i>	365	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I	
Αποστάγματα	365	Εγχειρίδιο HACCP της βιομηχανίας παραγωγής	
<i>Εισαγωγή</i>	365	αλκοολούχων ποτών ΑΡΧΑΚΗΣ Α.Ε.	377
<i>Εισερχόμενες πρώτες ύλες</i>	368	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II	
<i>Μαγείρεμα</i>	368	Εγχειρίδιο HACCP της εταιρείας παραγωγής τοματοπολτού	
<i>Ζύμωση</i>	369	ΑΡΓΩ Α.Ε.	415
<i>Απόσταξη</i>	370	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III	
<i>Διάλυση του αποστάγματος με προσθήκη αλκοόλης</i> ...	370	Προτεινόμενος αναθεωρημένος κώδικας υγιεινής	
<i>Αποθήκευση του αποστάγματος</i>	370	πρακτικής για την παραγωγή & πώληση τροφίμων	
<i>Προσθήκη απεσταγμένου νερού</i>	370	από πλανόδιους πωλητές.....	447
<i>Ωρίμανση</i>	370	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	457
<i>Εμφιάλωση</i>	371		
<i>Ετικετάρισμα</i>	371		
<i>Συσκευασία φιαλών</i>	371		
<i>Αποθήκευση-Διανομή</i>	371		